

آیین کوسه گلین مراسمی در بین دامدارهای چنگیزقلعه بیجار گروس کردستان

ایرج قره‌داغی

به داخل حیاط می‌رود و حرکات و شادی را ادامه می‌دهد.

صاحب‌خانه هدیه‌ای تقدیم کوسه نمایش می‌کند و او با گرفتن مقداری پول یا خوراکی به بقیه خانه‌ها سر می‌زند و در هر خانه شاخه‌ای از جاروی روی سرش و گاهی تکه‌ای از ریش مصنوعی خود را به صاحب‌خانه می‌دهد و برای تمامی اهل خانه دعای خیر می‌کند. مردم تکه جارو و ریش مصنوعی کوسه را نگه می‌دارند. ریش کوسه را در آغل گوسفندان قرار می‌دهند و از تکه جارو برای به‌هم‌زدن شیر اول گوسفندشان استفاده می‌کنند و دام‌هایشان در آن سال خوب و سالم می‌مانند و دوقلو می‌زایند.

از شیر اول گوسفند، به نام زیک (zeyake) یا آغوز غذایی درست می‌کنند به نام بلمما (bolamâ) یا ورک (verek) که خیلی خوشمزه و غذایی مقوی و لذیذ برای صبحانه است.

در گذشته اجرای مراسم کوسه گلین به نوعی کمک

در روستای چنگیزقلعه و روستاهای همجوار هر ساله با فرارسیدن پانزدهمین روز بهمن ماه مراسمی به نام کوسه گلین (kusse giyalen) برگزار می‌شود.

به خانواده‌هایی که فاقد زمین کشاورزی هستند و فقط چند رأس گوسفند و بز دارند اصطلاحاً خوش‌نشین یا رشایی (rašâi) می‌گویند، چون این افراد مهاجرند مردم آبادی به آنها کمک و از آنها پشتیبانی می‌کنند. مردان خوش‌نشین در کارهای دامداری و کشاورزی به اهالی کمک می‌کنند و مزد دریافت می‌نمایند.

هر ساله در پانزدهم بهمن ماه یک نفر از خوش‌نشین که در بازی‌های نمایشی مهارت دارد، لباس کردی کامل به تن می‌کند، با پشم گوسفند ریش و سیبیل پر پشت و انبوهی می‌گذارد و یک شال پشمی دور سر با چند شاخه جارو روی سر به جای شاخ می‌بندد و صورت خود را گرم می‌کند و صدایش را تغییر می‌دهد و ترانه‌های شاد می‌خواند و با سازهای محلی به روستاها می‌رود.

کوسه در خانه‌ها را یکی یکی می‌زند و با شادی و پایکوبی منتظر می‌ماند تا صاحب‌خانه در را باز کند. او

به افراد مهاجر و کم‌درآمد محسوب می‌شد و بهانه‌ای برای زنده‌نگه‌داشتن یک سنت کهن و جالب در منطقه بیجار بود.

کوسه ویی (عروس نمایشی چوپان‌ها)

در آخرین روزهای فصل پاییز چوپان آبادی با پوشیدن لباس خاص، گذاشتن ریش سفید با پشم گوسفند، کلاه لبه‌دار، نصب دو پر بزرگ (بو قلمون) جلوی کلاه و عصای بزرگ چوبی وارد معرکه نمایش می‌شود.

کمک چوپان که «ویی» (عروس) نمایش است با پوشیدن لباس زنانه خود را به شکل و منظر عروس در می‌آورد و در حالی که دست در دست کوسه دارد آرام و با حالت نمایشی خاص هر دو به اولین خانه آبادی نزدیک می‌شوند، در حالی که نوازنده‌های محلی با شور و شادی آنها را همراهی می‌کنند و جوانان آبادی آنها را همراهی می‌کنند که دم بخت و در سن ازدواج به سر می‌برند.

وقتی صاحب‌خانه صدای دق‌الباب و هیاهوی شادی جمعیت را می‌شنود با خوشحالی در خانه را به روی آنها باز می‌کند و می‌گوید: «مبارک است، قدم‌تان پربرکت، هر سال به شادی و خوشی و صحت بدن مراسم را برپا کنید!» کوسه و همراهان برای تبرک پا در خانه می‌گذارند تا شادی آنها به خانه و اهل خانه برسد. صاحب‌خانه هدایایی مثل: نان محلی، روغن حیوانی، آرد، قند، پیاز، سیب‌زمینی، شلغم، شیر، نفت و پول به آنها تقدیم می‌کند.

کوسه با گرفتن هدایا با آرزوی آمدن و پایدارشدن خوشی، سعادت و سلامت در خانواده، آنها را دعا می‌کند که گوسفندهایشان دوقلو بزایند.

در گذشته اجرای مراسم کوسه گلین به نوعی کمک به افراد مهاجر و کم‌درآمد محسوب می‌شد و بهانه‌ای برای زنده‌نگه‌داشتن یک سنت کهن و جالب در منطقه بیجار بود.

جوان‌های آن خانه تلاش می‌کنند تا تور روی صورت عروس نمایش را کنار بزنند و او را ببینند. ویی (عروس نمایش) برای این که از این کار آنها جلوگیری کند، به هریک از آنها یک سنجاق قفلی - که همراه دارد - می‌دهد و می‌گوید شما که دم بخت هستید تا سال دیگر عروس یا داماد می‌شوید.

به همین ترتیب اجراکنندگان نمایش به تمام خانه‌های روستا سر می‌زنند. در آخرین خانه ویی (عروس نمایش) به محض این که پایش را در حیاط خانه می‌گذارد، خود را به صورت نمایشی به زمین می‌اندازد و روی زمین دراز می‌کشد. کوسه (داماد نمایش) شیون‌کنان از صاحب‌خانه می‌خواهد که باید پولی برای کفن و دفن عروس نمایش بپردازد. صاحب‌خانه با خوشحالی مقداری پول به کوسه می‌دهد و بلافاصله عروس از جا بلند می‌شود و شادی می‌کند.

بعضی‌ها بر این باورند در هر خانه‌ای که عروس نمایش خود را به حالت مردن در بیاورد با هدیه‌ای که صاحب‌خانه می‌دهد آن سال برای آن خانواده سال پربرکت و خوبی خواهد بود، بنابراین این بخش نمایش با خوشحالی و آرزوی آمدن خیر و خوشی اجرا می‌شود.